

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 „ — „
Helyben házhoz hordva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 frt 50 kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	12 frt — kr.
Negyedévre	3 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáca u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

Szacsvay Imre emlékezete.

Hogy is lehetne azt elfelejteni!

Mikor az évszázadok óta forrongó vulkán egyszerre újra kitört; mikor a régóta hüvelyében rozsdásodó kard újra villámokat szórt a harc mezején; mikor a szabadság tépett lobogója ismét győzelemről győzelemre vezette a magyart és mikor mindezt megsemmisítette egy retentő végzet, melynek nyomában bitófák sőtéttek, gyilkos sortűzek villámlottak s egy rabbá tett ország kesergett szabadsága sirja fölött reménytelenül — lehetne-e azokat a dicsőséges és gyászos napokat valaha elfelejteni?

Nincs egy napja az évnek, melyhez egy megnyert csata, vagy egy megdicsőült vértanunk emléke ne fűződne.

Nincs hely e hazában, a hol megállva, ne kellene eszünkbe jutnia valamely nagy emberünknek ama nagy időkből.

Letiporhatta a hatalom hőseinket, de győztesek a vértanuk maradtak. A zsarnokság eszközeit régen elfödte már a megvetés és a feledés, de a kivégzettek emléke évről évre megjelen köztünk, mintha számon akarnák kérni, elfeledtük-e, miért ontották ők vérüket?

Szacsvay Imre emlékét üli ma a kegyelet . . .

*

Fiatal ember volt, a kinek jól esett volna a támogatás pályája kezdetén. És ő nem kérte a támogató kéz segélyét, mert az a kéz hazája szabadságát tartotta lenyűgözve.

Nem voltak nagy uradalmi, a melyekre támaszkodva, biztos fedezet alatt vehette volna fel a harcot a nemzet elenségeivel. És mégis kiállt a küzdő sikra, mikor nem volt egyéb fegyvere az ifji lelkesedésen kívül.

Azaz volt egy nagy gazdagsága, a mely eltüntette előle az akadályokat: hatalmas tehetsége, alapos képzettsége.

Erre támaszkodva, vette fel a küzdelmet a fiatal ügyvéd a maradi párttal Nagyváradon. És vezérszerepet tudott magának biztosítani társai közt, tiszteletre kényszerítette ellenfeleit — de azt nem tudta megakadályozni, hogy a korteskedés és vesztegetés ki ne buktassa állásából.

Huszonöt éves korában bevégezte első pályafutását és gondolkozhatott róla, hogyan tud új pályát kezdeni?

*

Más idők voltak azok — vagy az emberek voltak különbek?

A kibukott tisztviselő nem koldult új állást alázatosan megfordított köpönyeggel. Megmaradt elvei mellett s igyekezett megélni a maga emberségéből.

Lángesze, alapos tudása most bizonyult igazi kincsnek. Nemcsak megélt, hanem még vezetni is tudta az elcsüggedt bihari ellenzékét s vezette rettentetlenül a győzelemig. Rövid négy év elteltével megteszi hódító körutját a tizenkét pont, megesküszik az egész nemzet, hogy »rabok tovább nem leszünk« s a fiatal ügyvéd, mint Nagyvárad képviselője kezd új pályát — most már harmadszor.

Nem habozott itt hagyni nagy ismeretségét, jól jövedelmező irodáját. Ment, mert a haza hívta, ment az ismeretlen, már előre is veszélyesnek ígérkező új pályára.

Ugyan ki csinálná utána a mai praktikus korban?

Mások ma az emberek; vagy az idők szelleme változott?

*

Beborult az ég Magyarország felett, néha villámok is cikáztak keletről és nyugatról. A gyöngye idegzetűek siettek kifeszített esernyővel félrehuzódni a veszély elöl, nehogy valami kőszá villám bennök is kárt tegyen. A nemzeti érdekek törvényes pajzsa, a nádor adta rá a példát, miniszterek, képviselők, tábornokok utánzótták — annál inkább jaj volt az állhatatosan megmaradóknak!

Nagyvárad fiatal képviselője nem ingadozott.

Harmincz éves volt, a ki előtt ott állott az élet minden reménye. Mi volna lehetetlen egy férfikora kezdetén álló lángelméjű embernek? És ő nem habozott a jövő ígéreteit odadobni a csaknem biztos elbukásnak — mert a haza kívánta.

Sőt ő volt az, a ki kifejezésre juttatta a győzelmi mámorban elragadt nemzet merész ítéletét, melylyel a béke utolsó reményeit is kettévágta az országgyűlés ezzel az egy szóval:

— Nem!

Ezért a sujtó *nem* szóért kellett meghalnia.

*

Élete, működése az országgyűlésen méltó párja a harczmezőn küzdő hőskéhez; halálában az aradi tizenhárom méltó társa lett.

És ha most szelleme megjelen köztünk és számon kéri, mit tettünk, hogy csúfos halála ne történt legyen hiába: nyugodtan mutathatunk a mai emlékünnepe.

Nem feleddük el azokat, a kik értünk áldozták magukat. És mikor megemlékezünk róluk, feljuttatjuk a szent fogadalmat is, hogy a melyért ők éltek és haltak, ugyanazért a szabad, független, boldog hazáért élünk és halunk mi is!

Ezzel állítunk legméltóbb emléket szabadságharcunk vértanuinak s azok közt első népképviselőnknek: *Szacsvay Imrén*ek.

Szacsvay Imre élete.

Nemzeti mozgalminkban kiváló szerep jutott mindig Nagyváradnak. Nemcsak fontos hadászati és néprajzi fekvése, hanem lakosságának erős hazafias érzülete is csakhamar előkelő szerepet juttatott neki az eseményekben. Így volt az 1848/49-ben is. A mellett, hogy itt volt a magyar állam löporgyára s így Nagyvárad táplálta a honvédek fegyvereit, innen származott a forradalom legfontosabb államirata, a függetlenségi nyilatkozat is: *Szacsvay Imre* képviselőnk tollából.

Hatalmas, még ma is gyújtó okmány volt az, tele történelmi tudással, nemzeti lelkesedéssel. Minden szava gyilkos fegyver a zsarnokság ellen, azért kellett szerzőjének a kard hőseivel egy sorsra: a bitófára jutnia.

Szacsvay 1818. nov. 1-én született Sályiban. Atyjának, Lajosnak közeli rokona volt Szacsvay kurucz kapitány, anyja, *Szilvay* Johanna családja is szerepet vitt a nemzeti ügyek védelmében s a gyermek Imre már a családi képek és emlékek látásából is magába szivhatta az elnyomók gyűlöletét.

Jogot végzett és pedig két évet Nagyváradon, a többi Kassán, aztán 1837-ben elhatározta, hogy papnak megy. Atyja még örült, hogy szorgalmas, tehetséges fia, a ki addig is első volt társai közt, a szép jövőt ígérő egyházi pályára lép s ugyanazon év őszén felvitte Lajcsák püspökhöz. A püspök végigmérte a fiút, de az nem nyerte meg tetszését.

— Hiszen ennek még a szeme sem úgy áll, mint a hogy állania kell egy papnál!

Ez volt a kritikája s ezzel adott nekünk egy fényes tehetségű képviselőt, a szabadságharc történelmének pedig egy erős lelkű vértanút.

Egy évig a megyénél vállalt állást; már ekkor kitűnt szónoki tehetsége és ellenzéki gondolkozása, úgy, hogy 1839-ben Biharmegye nagy fia, Beöthy József mellé jutott jurátusnak. Ebben az iskolában még jobban kiképezve jött haza, a mikor Biharmegye esküdtjévé választott meg.

Hanem az ellenzék uralmának véget vetettek — felülről. Apponyi kancellár kiadta a jelszót, hogy az ellenzék össze kell törni bármilyen áron. A politikai »kapacitálás« módjait nem a közelmúltban találták ki s a bihari konzervatív töredék is tudta, hogyan lehet »bármilyen áron« uralomra jutni. Így esett meg, hogy 1844-ben a tisztújításnál minden ellenzéki — köztük Szacsvay is — kibukott.

Nagy veresség volt ez a szabadelvűekre, mert hiszen Biharmegye — akkor! — a nemzeti ügy rettenthetlen oltalmazója volt. De a kormánypárt sem örülhetett diadalának, mert az ellenzék megtörése, úgy látszik, semmi áron

sem volt lehetséges. A vezetésről leszoríthatták őket; annál élesebben vették föl a harcot a zöld asztalnál. A konzervatívok indítattva érezték magukat vaskosabb érvekhez folyamodni s hajdukkal — akkor ezek helyettesítették a zsandárokat — kapacitáltatták a keményebb vezéreket. Egy ilyen alkalommal Szacsvey is sebet kapott homlokára. És végre is minden erőszak mit ért?

Megjött 1848. márczius tizenötödike.

Az előbb hatalmas kormánypárti urak igyekeztek fejüket hamarosan válluk közé kapni s barátságos mosolyok közt feltűnés nélkül elpárologni. A szabadság régi bajnokai pedig egyszerre elérték óhajaik teljesültét. Szacsvey mint fiatal ügyvéd egyike volt a bihari ifjuság vezéreinek s a megyei közjóléti választmány tagjává megválasztott, Kossuth pedig mint pénzügyminiszter 1848. május 10-én nagyváradi kincstári uradalmi ügyészszé nevezte ki.

Befolyása, tekintélye nőttön-nőtt, úgy, hogy mikor az első népképviseleti országgyűlésre a választásokat kiírták, a polgárság tekintélyes része őt kívánta Nagyvárad képviselőjéül.

1848. jun. 24-én történt meg a választás s az Szacsvey teljes győzelmével végződött. 534 szavazatot kapott, ellenjelöltje, Nagy József csak 54-et s így ő lett Nagyvárad város első képviselője.

Mint képviselő sokoldalú és sikeres tevékenységet fejtett ki. Részt vett ama viharos országgyűlés minden vitájában, ragyogó ékes-szólásával egyaránt elragadva barátait és politikai ellenfeleit. A mellett ráért, hogy röpiratokon dolgozzék, a melyek politikai mély belátásának tanúságai.

Elérkezett 1849, a győzelmes tavaszi hadjárat, Kossuth elragadtatva a hadsereg sikerreitől, elérkezettnek látja az időt, hogy Magyarország megfeleljen a márcziusi »összbirodalmi alkotmány« merényletére s alkalmas egyént keres, a ki a nemzet jövőjét eidöntő nyilatkozatot megszerkessze. Választása Szacsvey Imre, a képviselőház akkori jegyzője esett.

A fiatal államférfi várakozáson felül megfelelt a belé helyezett bizalomnak. Olyan manifesztumot készített, melyet ma az aranybullaival együtt emlegetnénk, ha... ez a »ha« nem jön közbe. Még a függetlenségi nyilatkozat politikai tényének kárhözható is elismerik az okirat kiválóságát. Elég Hegyesi Mártonra, e kor leg-alaposabb ismerője hivatkozunk, a ki maga bevallja, hogy az »méltó pendantja Amerika függetlenségi nyilatkozatának.«

Ilyen tehetséget csakhamar másutt is alkalmazni kívántak s Vukovics igazságügyminiszter a hétszemélyes táblához nevezte ki bírónak.

Csak hogy akkor már utolsókat lobbant a szabadságharcz fáklója. Muszka áradat tiporta le a független Magyarország sikságait s a győzelmes hadseregek kimerülve az egyenlőtlen harcban, kénytelenek voltak a kettétört kardot lerakni.

Menekülhetett volna Szacsvey is, mint annyi más; hiszen maga a kormányzó adott rá példát — de nem tette. Nem tudott megválni attól a földtől, a melyért eddig élt, inkább kívánt itthon meghalni, mint bujdosva élni külföldön.

Pár hétig Talpason és Árpádon rejtőzködött, míg árulás útján felfedezték, Pestre vitték s az Újépületbe zárták. Onnan pedig legtöbben csak egy uton szabadulhattak: fölfelé.

Ezek között volt Szacsvey is.

Október 23-án hirdették ki elötte, *Perényi* Zsigmond báró, a főrendiház elnöke és *Csernyus* Manó pénzügyminiszteriumi tanácsnok előtt a következő haditörvényszéki ítéletet:

»Báró *Perényi* Zsigmond, ardói, bereg-megyei, magyarországi születésű, 66 éves, »kath. nős, előbb a főrendiház alelnöke; és »*Szacsvey* Imre, kiskereki, biharmegyei, magyarországi születésű, 31 éves, kath. nőtlen, beismerték, és pedig előbbi, hogy a »kellő formákban ismertetett okt. 3-iki manifesztumok kihirdetése után, melylyel az »országgyűlést feloszlatták, mint a főrendiház »alelnöke részt vett az országgyűlés tanácskozáisaiban; tagja volt a honvédelmi bizottmálynak; s tőle kitelhetőleg forradalmi

»irányban működött, főleg a debreczeni ápr. »14-iki nyilatkozat előtanácskozásaiban, »mely által Magyarország különválása az »osztrák monarchiától kimondatott, sőt a »detronizáló nyilatkozat szerkesztésében is, »mint a felsőház egyik alelnöke részt vett; »de még azután is mindvégig oly szellemben »fejtette ki működését; utóbbi azonban az »egész forradalom alatt mint népképviselő »vett részt az államellenes tanácskozásokban »s határozatok hozatalában; kiváló beszédei »vel hozzájárult a forradalom szításához; »főleg ez év ápril havában, mint a képviselőház jegyzője részt vett a függetlenségi nyilatkozat fogalmazásában, azt mint jegyző »aláírta és nyilvánosan felolvasta, de még »ezután is élénk részt vett a forradalomban; »végre

»Kőkeszi *Csernyus* Manó, liczei, gömör-megyei, magyarországi születésű, 41 éves, »kath. nős, m. kir. udvari kamarai titkár beismerte, hogy ez év márcziusában Budáról »azért ment Debreczenbe, hogy szolgálatait a »forradalmi kormánynak felajánlja; ez által »tényleg pénzügyminiszteri tanácsnoknak ki-neveztetett s e minőségében, dacára a törvényes kormányának tett esküjének, július »1-ig a forradalom szolgálatában állott.

»Ennélfogva a fent nevezett három megvizsgáltat a hadi törvényszék *felsőszékhelyén* »találta bűnösnek és a hadiczikkelyek 5. pontja »értelmében, egyesítve a f. é. jul. 1-én kiadott proklamációval, vagyonuk elkobzása »mellett, kötél általi halálra ítéltettek.

»Pest, 1849. okt. 23.

A cs. kir. haditörvényszék.

Nyugodtan fogadta a halálítéletet; hiszen menekülhetett volna előle! Még aznap megható sorokban búcsuzott el testvérétől s másnap, okt 24-én meghalt éppen olyan hősi nyugalommal.

A három vértanu sirja fölél Budapest 1870-ben díszes emléket állított, ott hirdeti az örökre a hazafiság áldozatainak emléket.

És az a város a melynek ő volt első képviselője, a melyre visszaverődik az ő dicsőségének sugara, Nagyvárad mit tett érte?

Létesített egy »Szacsvey-szobor alapot«, mely a városi pénztárban kamatozik. Az összeget szégyeljük kiírni is, hátha el találja olvasni valami idegen s megbotránkozik csekélységén.

Szabad ezt tovább annyiban hagynunk? Nem! A mai kegyeletes megemlékezés szítsa föl egy kissé áldozatkészségünket is s tegyünk fogadást, hogy a Szacsvey Imréhez méltó emlékszobrot létre fogjuk hozni a lehető legrovidebb idő alatt. Ott ragyogjon érczalakja Nagyvárad legdíszesebb helyén a szabadság-szeretet örök példányképeül.

Magunkat becsüljük meg, ha nagyjaink emléket méltóképpen megörökítjük.

R—r.

A Szacsvey-szobor ügye.

Levélári adatok nyomán írta: *Ludvig József*.

»Az emlékezet az egyetlen paradicsom, melyből ki nem üzethetünk«, mondja a nagy Dante. Az elnyomatás napjaiban a magyar nemzet hazafisága is csak az emlékezetből táplálkozott. Az a fény sugar, mely a 48-iki legendás időkbeli vetődött a szenvedések és rabság korszakára, felderítette annak komor sötétjét. Csak hogy ez a visszaemlékezés is csak titokban, a házi tűzhely négy fala közt történhetett. Egy hazafias nevet ki nem ejthetett, egy emléktárgyat vagy képet, mely »48« dicsőségéről szólt, fel nem akaszthatott a honfi szobájában a nélkül, hogy ne kellett volna rettegnie az erőszak nyílt és titkos csatlósaitól: a zsandártól és denuncziáns árulótól. A költő csak allegóriában beszélhetett s a hazafi csak honán kívül tehetett valamit elszíratott szegény árva hazájáért!

A zsarnokság legrettenesebb formája tartotta lenyűgözve a nemzetet. Rosszabb volt a »német világ« még tán a »török időknél« is. Mert a török csak az anyagi javak után vágyott, de nem fűzte rabszija a lelkeket, nem tapodta lábbal a nemzeti génuszt, nem fojtotta meg a gondolatot s a mi annak testet ad: az élő szót. Így még a *Rákóczy*-korszak viharos szenvedéseit sem csitították el.

De végre megvirradt a sötét éjszaka után. S a mint a kis madárnak dal jön csicsergő ajakára, ha feje felett a tavaszi nap ragyog, úgy a nemzetnek is midőn felderült ege, legelőbb régi dicsősége dobantotta meg szívet. Eszébe jutottak vitéz katonái, nagy férfiai, kik a véres tusában a hazáért haltak. Nyugvó poraikhoz zárandokolt és csontjaik felett el nem enyésző emlékjeleket állított.

Biharmegyének és Nagyváradnak három jeles vértanuja van a szabadságharczából: *Nagy* Sándor honvédtábornok, *Szacsvey* Imre és *Rulikovszky* Kázmér. Kettő karddal szolgálta a magyar szabadság ügyét. Mindkettőnek szerény emléke előtt kigyul évente a hazaszeretet vesztalángja.

A harmadik eszével, tollával, bűvös szavának erejével kelt védelmére nemzete megtámadott állami létének és függetlenségének, mint Nagyvárad első képviselője és a 48-iki törvényhozás jegyzője. Hazafias érzületéért, meggyőződéséért ő is a legdrágább bérrel: életével fizetett. Pesten porladozik vértanu társaival közös emlékoszlop alatt.

Megütődve kérdezi mindenki, hogy van az, hogy a város nagy fiának emlékét és érdemeit Nagyváradon a legkisebb jel sem jelöli? Honnan a megfélemezés a honfinagságról? Honnan ez a pietás hiány? A Szacsvey-ügy aktáiból meg lehet a kérdésre adni a feleletet. A megye és a város tudatában a vértanu nagy alakjának, olyan szoborral akarta megörökíteni Szacsvey emlékét, mely kegyeletének méltó zálogát képezze. Impozáns szobor lebegett a szeme előtt, mely hosszú időkre hirdesse a nemzet fia előtt, ki volt, hogyan élt és miképp halt meg elveieit egy hazafi!

Lehetetlen az, hogy színlét, mesterséges legyen az a lelkesedés, mely a Szacsvey-ügy vezetőinek minden tollvonásán előmlik s hogy üres szóvirágok legyenek a hazafias hévvel fogalmazott iratok gyönyörű kifejezései. Más mentségre kell gondolnunk. Midőn a kérdés felmerült, a haza még romokban hevert. A nemzet sebeit gyógyította, anyagi áldozatra nem képesítette helyzete. A későbbi korszak már nem érezte oly élénken a kötelességet, melylyel a nagy hazafinak tartozik, a szoboremelés ügye nem volt olyan egyöntetű s így esett, hogy a végzet csak az ötvenedik évfordulóra tartotta fenn ama kilátás reményét, hogy az emlékmű még is létesülni fog.

A sokáig húzódott ügy nagyraölt irat-csomóiból összeállítottuk a leendő szobor eddigi történetét. Talán utmutatásul szolgál a jövőre nézve s megismertett bennünket azok neveivel, a kiknek érdeme, hogy Szacsvey emléke a szívekből ki nem aludt.

Mindjárt az alkotmányos idők beálltával, 1867-ben megindult a mozgalom *Szacsvey* Imre emlékének megörökítésére. *Lukács* György és *Gyalokay* Lajos teszik az augusztusi közgyűlés előtt az indítványt, mely csak úgy szól, hogy a vértanu arczképe a tanácskozási teremben kifüggesztessék. A közgyűlés azonban kicsinyli a pietásnak ezt a módját és egy bizottságot küld ki azzal a feladattal, nem lehetne-e Szacsvey emlékét méltóbban is megörökíteni a jövő számára.

Az első szoborbizottság következőleg alakul meg. Elnök: *Lukács* György. Tagok: *Gyalokay* Lajos, *Szarukán* Gergely, *Deczky* Dániel, *Győrffy* Gyula, *Cservenka* Pál, *Csalhó* Sándor, *Mezey* Mihály, *Hügel* Ottó, *Szmetka* György, *Hoványi* Lajos, *Grázel* Antal, *Pollák* Hermann, *Mayer* Antal, *Sal* Ferencz és *Steiner* Lipót. Egyidejűleg a megye is választ egy bizottságot.

A városi bizottság már a szeptemberi közgyűlésnek jelentést tesz az ügyben, hogy javaslatát kidolgozta, de a megyei küldöttséggel való megállapodás után fogja azt benyújtatni. Ezen a közös akción feleklük aztán meg az egész dolog. Ugy látszik minden kísérlet meghiusult a megye és város bizottságának összehozására és

egy koncentrikus terv szerinti eljárásra. Egy hosszú pauza áll be a két emlékbizottság érintkezésében, mely egész 1874-ig tartott.

Hogy az ügy ennek dacára sem szünetelt és az emlékmű érdekében mégis történt valami, az *Damjanich* tábornok özvegyének érdeme, neki köszönhető, hogy a gyűjtés megindult. A legdicsebb vértanu hősléki özvegye 1869-ben levelet intéz városunk polgármesteréhez. A történelmi becsű irat, mely *Damjanich* Jánosné hitvesi és honleányi érzéseit a legszebben tükrözi vissza s egyúttal megmagyarázza, hogy mint avatkozik bele az ő kezejébe, így hangzik:

Kelt 1869. okt. 20-án.

Tisztelt Polgárnagy ur! Nagyvárad lelkes polgársága által f. hó 6-án az aradi vértanukért tartott gyászistentisztelettről értesítés megilletődéssel és némi enyhülettel hatott mélyen sebesült lelkemre.

Ha van ugyanis ír legnagyobb csapás, legnagyobb fájdalomra, mely a női szívet érheti, mi lehet inkább az, mint a meggyőződés, hogy egy nemzet, nemzetünk összes jobbjai osztoznak fájdalomunkban. Így tüntetik ezt fel ama nemes férfiak vértanúsága évforduló napján hazaszerte számos helyeken megtartott gyászünnepélyek.

Ama nemes részvét, mely ezen ünnepélyekben annyi jelesek és ezek közt különösen a nagyvárad lelkes polgárság részéről nyilvánkozott, zálogát képezi annak, hogy velük nem hunyt el, hogy él a nemzetben azon szellem, mely biztosítja a jó ügy, a szabadság szent ügyének diadalát, melyért annyi vesztélynek tették ki a dicsőség mezején és adták áldozatul a vérpádon életüket.

Engedje meg uram e remény, a nőnek, kinek szívében megerősítette azt a fájdalom, nem a nemtelen bosszu, hanem annyi nemes áldozat méltó gyümölcseire. Méltóztassék tisztelt Polgárnagy ur tőlem, mint a gyászban és nemes részvétben egyik érdekeltje legmélyebb köszönetemet elfogadni, *ki még élek, legnagyobb dicsőségemnek tartom, mint özvegye viselni nevét Damjanich Jánosnak*, egyike azon férfiaknak, kik legjobban szereték hazájukat.

De kapcsolatában a hálás köszönetemnek, bocsásson meg tisztelt Polgárnagy ur, hogy alkalmat vegyek magamnak tisztelt Uraságod által egy kérelmet, illetőleg honleányi felszólítást intézni Nagyvárad lelkes polgáraihoz: Egy évvel ezelőtt sikerült alulírtnak és egy lelkes barátnémnak a 1849-ik és 1853. évben az osztrák katonai törvényszék ítéletei következtében kivégeztetett 10 vértanu hazafiak, köztük *Szacsvay Imre*, Nagyvárad 1848/49-iki volt jeles képviselőjének maradványait fölvetetvén, Pest egyik már teljesen elhagyott, építkezés alá jövő temetője és alig néhányaktól ismert sírjaikból s áttétele jelen közös, diszes ugynevezett Kerepesi-temetőbe, a végfeledekenységtől megmenteni; hol azonban egyesített sírjokat alap hiánya miatt maradandó emlék nem jelöli.

Ily emlék felállítására már a lapokban felszólítást intézve a haza honfiérelmének összes lakosaihoz legközelebb tanusított nemes érzelmei folytán nem kételkedem ezúttal egyszersmind különösen dicsőült képviselője: *Szacsvay Imre* emlékére igénybe venni Nagyvárad polgárságának e célra eszközölködő szíves gyűjtemény által kiválólag nagylelkű hozzájárulását e kegyeletes célra.

Tisztelt Uraságod szíves közbenjárását kérvén, vagyok Budapest, 869. 20-án

őszinte tisztelettel

Damjanich János özvegye.

Papnövelde-utca, 1. szám.

A szép levél nagy hullámokat ver fel a szívekben. A bizottság azonnal kibocsátja a gyűjtő-íveket s hamarosan bejön a Szacsvay Imrével együtt nyugvó pesti vértanuk síremlékére 709 frt, 4 Napoleon, 1 csász. arany és 1 ezüst tallér a gyűjtés eredményeül. A nagyvárad takarékpénztár tagjai 300 frttal adóznak a hazafias célra, a kereskedelmi csarnok 76 frtot. Ezenkívül *Gyalokay* Antal ügyvéd is felszólított külön gyűjtés eszközzésére. Ő össze is szedte egyes adakozóktól 398 frtot, de időközben már létesült a kerepesi temetőben a 10 vértanu emlékműve. A leleplezés 1870. nov. 1-én ment végbe nagy ünnepélyességgel, melyen Váradot felkérésre *Győrffy Gyula* orsz. képviselő képviselte *Dezso Szaniszlóval* és *Komlóssy Pállal*. *Gyalokay* gyűjtését azonban 72-ben mégis felküldötte a bizottság *Damjanich*nek. A pénz azonban nem lévén többé eredeti céljára for-

dítható, a bizottság a vett válaszkövetkeztében az összeg felől úgy rendelkezett, hogy annak fele a Budaváranál elesett honvédek emlékére, fordítottassék, a másik fele pedig a Szacsvay-szobornak jusson. Ez az első nagyobb összeg a Szacsvay-szobor alapja javára. Az adakozásokat mégis Debreczen városa nyitja meg 1867-ben 30 frtos adományával.

1872-ben a Szacsvay-ügy fellendítése végett megalakul Nagyváradon »a nemzet vértanui emléket megörökítő bizottság« jövahagyott alapszabályokkal, mely az ügy vezetését is kezébe akarja venni, de ezt a város nem engedi ki a kezéből. Ez a bizottság tehát párhuzamosan fejti ki tevékenységét az emlékszóbor érdekében. Elnöke eleinte *Ember János*, később *Dús László*. 1874-ben rábírák *Mándoky Bélát*, hogy társulatával a Szacsvay-szóbor javára előadást rendezzen. Színre kerül: »Mátyás király lesz«, »Elkényeztetett férj« és az »Eleven-holt házaspár« cz. darabokból néhány felvonás. Az előadás fél jövedelme mintegy 150 forint.

Gyalokay Antal 1874-ben megszokálja a szóborbizottság tétlenségét s indítványt ad be a városi közgyűléshez, hogy adjon felvilágosítást a bizottság eljárásáról. A következő gyűlésen *Stark* főjegyző ismerteti az ügy állását. A bizottságnak *Gyalokay* Lajos által kidolgozott javaslata szerint 200 aláírási ívet kell kibocsátani. A nagyobb szomszéd városok műkedvelő, előadások tartására szólítandók fel. Színházi dalárda és egyéb egyletek egy-egy előadás jövedelmét ajánlják fel a szóbor javára. A szóbor helye a város- és megyeház között a Széchenyi-téren. Ha a 12,000 frt begyűl, alakuljon meg a szóbor-bizottság, mely a honi művészekkel pályázat útján alkossa meg a szobrot. Rosszabb esetben csak arcképe festessék meg a vértanunak és Szacsvay-ösztöndij alapítassék a réaliskolánál egy városi és egy megyei tanuló részére. A kibocsátott aláírási iv igen lelkes, szép fogalmazvány.

Ugyanezen ülésen megalakul a második emlék-bizottság *Lukács György* elnöke alatt *Szarukán Gergely*, *Mezey Mihály*, *Hügel Ottó*, *Szmetka György*, *Rádl Ödön*, *Hoványi Lajos*, *Tar Imre*, *Pollák Herman*, *Mayer Antal*, *Steiner Lipót*, *Tóth Ferencz*, *Karaguj Sándor* és *Fehér János* tagokból.

A megye is küld ki egy újabb bizottságot, melynek elnöke *Nagy József* ügyvéd, *Szacsvay* kortárs; tagjai *Pallay János*, *Fényes Kálmán* főügyész, *Miskolczy Árpád* aljegyző.

Arról azonban, hogy ez a két bizottság valaha egyetértő kontaktusban működne, sehol sem olvassunk.

1876-ban már népgyűlést is tartanak a Szacsvay-ügyben *Nagy József* elnöke alatt s határozatba megy, hogy megsürgetik a megye és város hatóságait, adjon felvilágosítást a szóbor állásáról.

A helyett azonban, hogy az emlékbizottságok az eddiginél intenzívebb munkát fejtenének ki, még inkább hanyatlak tagjaiknak buzgalma, úgy, hogy ezenlévtől kezdve már levéltári nyoma sincs működésüknek.

A vértanuk emléket megörökítő bizottság ad csak olykor-olykor életjelt magáról s éleszteti a hamu alatt lappangó szikrát társadalmi téren tett agitációjával.

A szóbor-ügy számadásait s a gyűjtés útján befolyt összegek kimutatását az a jelentés tárja elénk, melylyel *Dús László* a vértanu bizottságnak a dolog anyagi oldaláról beszámol.

E szerint a szóbor-alap a következő adományokból gyűlt egybe:

Debreczen város adománya —	30 frt — kr.
A dalárdai est jövedelme —	218 » 98 »
Hartman Vilmos zeneestélynek jövedelme — — —	9 » 40 »
Zsákán tartott táncestély —	25 » — »
A hentes czéh adománya —	52 » — »
Szini előadás jövedelme (Mándoky) — — — —	148 » 22 »
A <i>Damjanich</i> János özvegye által visszaküldött összeg	196 » 12 »
<i>Jankovich</i> Jánosné adománya	1 » — »
<i>Gyalokay</i> A. által rendezett színelőadás jövedelme —	314 » 75 »
<i>Nadányi</i> Imre adománya —	5 » — »
Két jó barát fogadásának eredménye — — — —	1 » — »
Összesen:	1348 frt 90 kr.

Ez az összeg ma a sok évi kamatokkal több mint 11 ezer koronára szaporodott.

Ettől kezdve — sajnos — már nagyon kevés feljegyezni való akad a szóbor ügyéről, mely egészen a legújabb időkig a szó szoros értelmében csak teng-leng stagnál.

Ezelőtt 5—6 évvel a tragikus véget ért *Kálmán* József próbálta az eszmét népszerűsíteni, de minden fáradozása mellett sem tudott 200 frtnál többet összehozni a szóborra.

Az már a legutolsó hetek eseménye a mi újabb történet a dologban.

Déri János és *Szokolay* Tamás indítványára a város legutóbbi közgyűlése nagy lelkesedéssel karolta fel újra Nagyvárad 50 évvel ezelőtt megdicsőült vértanuja ügyét s dr. *Bulyovszky* József polgármester elnöke alatt egy új bizottságot küldött ki az emlékszóbor ügyének dülőre juttatására.

A megye szintén kiveszi részét a munkából, *Szunyogh* Péter alispán és *Hegyesy* Márton ismert hazafias buzgalmára bizva az ügyet.

Ezen örvendetes fordulat remélni engedi, hogy az intéző tényezőknél sikerülni fog energikus munkával elhárítani a szóbor utjából a végső akadályokat és Nagyvárad falai között minél előbb diszes monumentum fogja hirdetni az utódek háláját Szacsvay Imre iránt.

A király emeli a kvótát.

— Saját tudósítónktól. —

Budapest, okt. 23.

A mai reggeli lapok jelentették már, hogy gróf *Clary* osztrák miniszterelnök tegnap Budapesten járt. Tanácskozott *Szék* Kálmán miniszterelnökkel és aztán kihallgatáson volt a királynál. A lapok jelentése szerint az osztrák miniszterelnök némely függő kérdéstről tanácskozott a magyar kormány fejével, a királynak pedig folyó ügyekről tett jelentést.

A lapoknak eme félhivatalos forrásból eredő kommunikéi tehát meglehetősen ártatlan színben tüntetik fel az osztrák miniszterelnök budapesti útjának célját. Pedig ezeken a tanácskozásokon igen fontos dologról van szó: a kvótáról. Sőt döntő lépés is történt a téren. A király kijelentette az osztrák miniszterelnöknek, hogy amennyiben a kvóta-bizottságok megegyezni nem tudnának és a döntés ismét őt illetné meg, a magyar kvótát föl fogja emelni.

A királynak ezt az elhatározását *Szék* Kálmán miniszterelnök már régebben ismeri. Az uralkodónak az a meggyőződése, hogy azoknak az előnyöknek a fejében, melyekhez Magyarország az új kiegyezés által és különösen az új fogyasztási adórendszer által jutott, Ausztriát feltétlenül recompenzáció illeti meg és ezért a kvótát fel fogja emelni.

Szék Kálmán a királyt annak idején a Horánszky-féle kvóta javaslatnak igyekezett megnyerni, de hasztalan. A felség kijelentette, hogy semmiféle újabb experimentumokba nem megy bele. Óhajtja, hogy a kvóta megállapítása alkotmányos uton történjék. De ha a kvóta-bizottságok és a parlamentek nem fognak megegyezni és az ő döntése alá fog kerülni a kvóta, ő nem úgy fog dönteni, amint azt már két ízben tette, a státusquó alapján, hanem a magyar kvótát fel fogja emelni és pedig olyan mértékben, hogy Ausztriát az új fogyasztási adó átutalási rendszerből eredő jövedelem csökkenését teljesen kártalanítsa.

Uj miniszterek.

A kormánypárt még mindig forrong; a szénája nincsen rendben. A fuzió ugyan megvolt, de csak a pártban és nem egyúttal a kormányban is, melynek még nincs meg a fuzionális jellege. Emberek, a kik a pártban nagy

szerepet játszanak, nem tudnak a kormányra befolyást gyakorolni. Ezért van állandó békétlenség és nyugtalanság és ezért lesz meg legközelebb a kabinetnek már sokszor emlegetett rekonstrukciója.

A kabinet rekonstrukciója nem fog abban az irányban megtörténni, mint ezt eddig gondolták, tudniillik *Lukács* László és *Flósz* Sándor nem fognak a kabinetből kiválni. *Lukács*, úgy mondják, nem mehet, mert neki még a kvótát kell rendbe hozni és azután sem akarják elbocsátani, mert a kormánypárt felfogása szerint nélkülözhetlen. Az ő maradása koncesszió a Bánffy-Tisza-csoportnak, melynek ő mindig oszlopa és erőssége volt.

Flósz Sándor sem mehet most, mert neki jutott a nagy feladat, hogy az esküdtszéki intézményt léptesse életbe és ha előbb vagy utóbb tényleg visszalép, akkor utódja nem lesz szereplő politikus, hanem a jelenlegi államtitkár, dr. Vörösmarti Béla lesz; de ez még nem aktuális dolog.

Aktuális dolog azonban a belügyminiszteri tárca betöltése és a változás a kultuszminiszterségben, mely minden fél- és egészen hivatalos demencia daczára meg lesz.

Belügyminiszter lesz, még pedig közel jövőben *Horánszky* Nándor. Nem áll, hogy az ő kinevezésével várnának a kvóta-kérdés elintézéséig; ez egészen önkényesen felvetett daktum. A kvóta — a király akaratából okvetlen magasabb lesz és ezen *Horánszky* magatartása, vagy várakozó állása mitsem változtat. Nincs is semmi akadálya *Horánszky* miniszterségének és ez csakhamar meg is lesz.

Dr. *Wlassics* Gyula megválik tárczájától és mégis csak koronaügyész lesz; a mi meg is felel az ő eredeti hivatásának. A miniszterségre három jelöltet emlegetnek: *Apponyi* Albert grófot, *Csáky* Albin grófot és *Berzeviczy* Albertet. Az első kettőt a leírt sorrendben megfogják kínálni a tárcaival. Ugy hírlik, hogy mindkettő visszafogja utasítani a felajánlott tárca át, ellenben *Berzeviczy* elfogadja és így ő lesz a kultuszminiszter. Ha azonban az előzők bármelyike a mostani feltevés ellenére a miniszterséget elvállalná, *Berzeviczy*nek ma még biztosra vehető jelöltsége eszik.

Néppárti gyűlés.

A vág-vecsei kerület néppárti polgárai a nyitramegyei *Tornócz* községben, 1899. október 29-én, vasárnap d. e. 11 órakor néppárti népgyűlést fognak tartani a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó. Tartja: gróf *Zichy* János, orsz. képviselő. 2. Az egyházpolitikáról. Tartja: *Szentiványi* Károly. 3. A néppárt parlamenti működéséről. Tartja: dr. *Major* Ferencz, orsz. képviselő. 4. A néppárt feladatáról. Tartja: *Sándorffy* Nándor. 5. Elnöki zárszó.

A színház világitása.

A színház építésére felügyelő bizottság fontos kérdés eldöntésén fáradozik most.

Annak a nagy kérdésnek megoldása áll előtte, hogy a színház gázzal, vagy villanynyal legyen-e világitva?

A tervezet szerint a gáz volt világitó anyag felvéve s a berendezés céljaira 20,000 frtot irányoztak elő.

Ma azonban már minden modern színháznál a villamos fényt használják s a mely színházak gázzal voltak világitva, villamosra viszik át a berendezést. Legutóbb a szegedi színházat alakították át villamos világitásra.

A nagyváradai színháznál azonban a villamos világitás berendezése 69,000 frtba kerülne, tehát 49,000 frttal többbe, mint a mennyi a világitás céljaira előirányozva volt.

Ami a napi világitási költséget illeti, a szakértők eddig odanyilatkoztak, hogy a villamos világitás drágább, mint a gáz, most azonban a bizottság azon meglepő kijelentést halotta s főmérnök jelentéséből, hogy a *villamos fényvel leendő világitás kevesebbe* kerül, mint a gáz. *Busch* Dávid főmérnök ezen meglepő állítását azzal okolta meg, hogy nem Auer-féle gázvilágitást vett a számításhoz alapul, mivel színházat nem lehet Auer-égőszerkezettel világitni, azon egyszerű okból, mert az Auer-égit nem lehet az előadás közben kisebb és nagyobb világitásra szabályozni.

A színház építésére felügyelő bizottság tegnap tartott ülésén tárgyalta a világitás kérdését.

Az ülés lefolyása a következő volt:

Dr. *Bulyovszky* József elnökelt; jelen voltak: dr. *Hoványi* Géza, dr. *Döry* Ferencz, *Busch* Dávid, *Komlóssy* József, *Mezey* Mihály, *Szarill* Ferencz, *Bordé* Ferencz, *Hegedüs* Géza, dr. *Radó* Ignác, dr. *Baróthy* Ákos, *Pekanovits* Imre, *Huzella* Gyula, *Rendes* Vilmos, ifj. *Rimlér* Károly, ifj. *Rimanóczy* Kálmán, *Kubicza* József és *Csordacsics* Ferencz. *Kubicza* József, a *Helmer* és *Fellner-czég* képviselője előzetesen előadta, hogy egyik helybeli lapban azon közlemény jelent meg, miszerint *Molnár* diszletfestő bemutatta a keresk. iskola dísztermében az épülő színház mennyezetének és freskóinak vázlatát. A tévedések elkerülése végett kijelenti, hogy a színház mennyezetén freskók nincsenek tervezve s nem is lesznek s a költségvetésben sem lett ilyen célra összeg felvéve, mert a színház mennyezetének díszítése plasztikus lesz.

Ezután *Busch* Dávid főmérnök előterjesztette jelentését a színház világitására nézve. A *Simiens* és *Halske* czég már ismertetett számítása szerint a főmérnök jelenti, hogy egy estére a színház gázzal világitása 18 frt 43 krba, villanynyal világitása 13 frt 50 krba kerülne s így esténként 4 frt 93 krral olcsóbb lenne a villamos világitás. Amde a berendezés a villamos fényre 50,000 frttal többbe kerülne.

Ha a szini szezon 250 estére vesszük, a gáz- és villany között a különbség egy szezonban $250 \times 4.93 = 1232.50$ frt.

Ha ezen összeget leszámítjuk a villamos berendezésre befektetett 50,000 frt többlet évi 5%-os kamatából, a 2500 frtból, kitűnik, hogy 1267 frt 50 krral kerülne többbe a villamos világitás évenként.

Többen szölkak a kérdéshez s általában a villamos világitás iránti óhajt nyilvánította minden felszólaló, de nem látták elég világosnak a kérdést s ezért elhatározták, hogy felkérrik a bizottság mérnök tagjait: *Száhländer* Károlyt, *Pekanovits* Imrét, *Bozóky* Bélát, *Rendes* Vilmost, *Busch* Dávidot, továbbá *Gáll* Elemér posta-távirda mérnököt, *Fodor* Gyula elektrotechnikust, hogy tanulmányozzák a kérdést.

Busch Dávidot és *Komlóssy* Józsefet pedig kiküldték Szegedre, hogy szerezzenek adatot a gáz- és villamos-világitás előnyei és hátrányairól, az ottani tapasztalatok alapján. A főmérnök mostani jelentését és a szegedi tapasztalatok eredményét aztán kinyomatják.

Busch Dávid jelentést tett a színház környékének rendezéséről s bemutatta az erre vonatkozó terveket. A színház környékének burkolása és rendezése e szerint 37502 frt 33 krba kerülne. E célra 90,000 frt volt előirányozva. A színházat és a Bazar épületet körülfutó járdák aszfaltból lesznek.

A bizottság azt óhajtja, hogy a Bazar-szortól a Kishidig a kocsint vagy aszfalt-makadással készüljön, vagy csak ideiglenesen a járdákból kikerülő ócska koczka-kövekből. Erre nézve megbízták a főmérnököt, hogy alternatív, költségvetést készítsen.

Végül ifj. *Rimanóczy* Kálmán azon javaslatát terjesztette elő, hogy az új Bazar-épületet 3 méterrel északra, *Apáczá-utca* felé építsék, így nem fog annyira kijebb állani a Bemer-

téren a színház homlokzatánál. Szépészeti szempontból ez igen előnyös volna, de *Apáczá-utca* torkolatát szűkíteni.

A javaslatot nem fogadták el. Ezzel véget ért az ülés.

Nogáll püspök emlékezete.

Nagyvárad, okt. 23.

A jóságos *Nogáll* püspök szelleme honolt vasárnap délelőtt a jogakadémia dísztermében és dicsőítették őt arra hivatottak költői lendülettel, igaz érzéssel versben és prózában.

Nagyvárad társadalma pedig mintha csak érezte volna, hogy kivétel nélkül hálával tartozik az elhunyt emlékének, minden osztály- és valláskülönbség nélkül eljött a gyászünnepelelyre.

A nagyváradai egyházmegye feje, dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok, a káptalan tagjai és a papság eljöttek, mert a magasztos hivatásának mindvégig példányzerűleg élt főpapot dicsőítették, tisztelték benne; az írók megjelentek, mert kiváló író társukat tisztelték benne, ki aranytollal irt arany gondolatokat s az a toll, a mig irt, mindig oly tiszta, szenttelen maradt, a milyennek csak illik maradnia annak, mely a szép, vallásos és hazafias eszmék szolgálatában áll. És eljöttek minden valláskülönbség nélkül az emberek, mert a humanismus egy kiváló apostolát tisztelték benne.

A pap, az író és az emberbarát forrott össze nevében, a mint gyönyörű gondolatokkal kifejtette életének, tetteinek megajazolója: dr. *Karsch* Lollion plébános. Valóban e feladattal senkit inkább meg nem bízhatott volna a társaság, mint őt, a ki ismerte életében, ismerte tetteinek minden indító okaival együtt s ismereteit egy felolvasás szük keretében közölte is a közönséggel, mely a nagy ember hü képmásán egészen állekesült.

Az ünnepély lefolyása a következő volt:

Pont 11 órakor lépett a díszterembe *Rádl* Ödön elnök karján dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok-püspök, *Felser* Antal kanonok kíséretében.

A termet nagy előkelő közönség töltötte meg, ott voltak a többek közt: az elhunyt családjából *Nogáll* Pál posta pénztárnok, *Vinkler* József nagyprépost, *Ritoók* Zsigmond, a kir. tábla elnöke, dr. *Bulyovszky* József polgármester, *Zajnai* János, *Széchenyi* Jenő, *Radnai* Farkas kanonok, Des *Echerolles* Kruspér Károly, dr. *Imrik* Péter a társaság alelnöke, *Sipos* Orbán min. tanácsos, dr. *Bozóky* Alajos igazgató, *Papp* János megyei főjegyző, *Szabó* József nagybirtokos, *Perjéssy* Mihály kir. ügyész, *Rácz* Mihály v. főjegyző, *Pekanovits* Imre főmérnök, dr. *Hoványi* Gyula, dr. *Magyary* Géza, *Sipos* Árpád akadémiai tanárok, továbbá *Dús* László, dr. *Baróthy* Ákos, dr. *Márkus* László, *Wallner* Ödön, dr. *Bodor* Károly, *Hegyesi* Márton, dr. *Vucskics* Gyula, dr. *Grósz* Albert, *Böszörményi* Géza, *Tóth* Márton, dr. *Potássy* János, dr. *Szombathy* István, *Frankó* Endre, dr. *Mikó* Gyula, az iparosok élén *Bertsey* György és nagyszámu díszes hölgyközönség.

Elsőnek *Rádl* Ödön állott föl s egy rövid megnyitó beszédben foglalta össze az elhunyt érdemeit, mely emléket állít neki az utókor szívében.

Az emelkedett szellemű bevezetés után, amelyben az egyéni életcél helyes felfogását és az élet értékességének meghatározását fejtegeti, azt a kérdést veti fel, hogy minő formában nyilatkozik meg a legtökéletesebben az egyéni életcél helyes felfogása; minő vezéreszméknek és erényeknek kell irányítaniok az ember tevékenységét, hogy élete — bármely körben, bármely pozícióban folyt legyen is az le, — valóban értékesnek legyen mondható?

A feleletet a kérdésre az emberiség egyik

legnagyobb szelleme: Goethe adja meg emez oktatásával:

— Gut sei der Mensch, edel und hilfreich . . .

Jó legyen az ember, nemes és segítői készséges.

Jó legyen az ember . . . az az szeretettől áthatott embertársai és minden iránt, amit Isten élőknek teremtett és pedig az élet minden körülményei, viszontagságai, örömei és keservei között egyaránt.

Legyen türelmes, elnéző, belátó, mások jogkörét föltétlenül tisztelő; megbocsátó, ne csak önzéstől ment, hanem önmegtartó és lemondásra kész.

Nemes legyen az ember . . . az az emelkedett gondolkodásában, érzelmeiben, cselekvéseiben és a jóság gyakorlásának formájában is.

A jóság gyakorlásában ne ismerjen fajit, nemzetiségi, felekezeti osztálykülönbséget, hanem az ezekből származó érdekek ellentéténél küzdje le önmagát, eldöntéseit; emelkedjék az ember szeretet és az eszményi jóság inspirálta tárgyilagosság és igazságosság magaslatára.

Különösen pedig a jóság gyakorlásának formájában legyen gyöngéd, mások érzékenységét kimélő; ne tudja, ne érezze, ne éreztesse hogy jót tesz, vagy akar tenni.

Segíteni készséges legyen az ember . . . azaz ne csak negatív alakban kultiválja a jót, hanem pozitív alakban is, a jótékonyság gyakorlása, a szűkölködők segélyezése és minden jó, nemes és szép eszme támogatása által.

Az, aki így él, ha tevékenysége nem hat is ki a nagy világra és az egész emberiségre; ha zajtalanul, kevesek által ismerve és korlátozott körben folynak is le napjai; ha nevét nem vési is érzebe és márványba a történelem — az a legjobb részt választotta; leghelyesebben fogta fel egyéni életvezését és élete bizonyára értékesebb lesz a vilá hódítókéknál.

Neve, emléke márvány és érc helyett élni fog a szivekben, akik jóságának és jótékonyságának melegét, áldásait érezték és örökké élni fog a példaadásban, melyet embertársainak nyújtott s amely átöröklődik nemzedékekről nemzedékekre, az idők végtelenségig.

* * *

En csak társaságunk kegyeletének és hálájának akarok e perczben, e helyről kifejezést adni az iránt, aki tiszteletbeli tagunk, törekvésünk lelkes támogatója és Társaságunk jótétevője volt megalakulásunk első pillanatától kezdve mindvégig ezen egyszerű, de mélyen érzett szavakkal:

Nogáll János emléke legyen köztünk mindig áldott! . . .

Dr. *Várad* Zsigmond ezután *Nogáll emlékezete* ez. versét olvasta fel dr. *Várad* Antalnak. A vers, valamint a hatásos felolvasás mély benyomást keltettek a hallgatóság szívében. Belőle közöljük a következő részletet:

S jöttek az üdvösség örök honába
A boldogok sugáros szent sorába
Hősök, királyok és hatalmasok,
Kiknek erénye, hősi tette sok.

Kiket kísér hatalmas nagy sereg,
Megtérített, megmentett ezerek,
De édesb kíséretre nem találunk,
Mint van szegények atyjának, *Nogáll*nak . . .

Azért, — nem volt elmulás a halála
Sirját repkény gyanánt az örök hála
S a szent élet virága futja be.
S illatja elkíséri e világból
A menyországnak fényességibe . . .

Az emlékezés.

Az ünnepély magvát dr. *Karsch* Lollion derecskei plébános emlékezésére képezte. Az emlékezés nagyszabású volt s kiterjedt az elhunyt főpap életének, jellemének minden momentumára. Egy kerekded rethorikai mű, mely szorgosan foglalt össze csoportokba

minden adatot, hogy az elhunyt életének hü képét adja.

Az emlékezés lapunk holnapi számában egész terjedelmében közöljük.

UJDONSA GOK.

TAJÉKOZTATÓ.

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél-1-ig és d. u. 3—5-ig 10 kr-ért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 kr-ért. Más időben 50 kr.

Október 24. Gyászmise Szacsvey emlékére.
Okt. 25-én. A kath. kör választmányának ülése este 6 órakor.

Okt. 25-én. A szépművészeti és közlekedési szakbi ottság ülése a városházán d. u. 3 órakor.

Október 25. A város árverelő küldöttségének ülése a városházán d. e. 9 órakor.

Október 25. A színház bokréta-ünnep.

Október 28. Értekezlet a fuvardíjszabás dolgában d. e. 10 órakor a vármegyeházán.

Október 29. A Kossuth-szobor leleplezése Tenkén.

November 2. Sajtópör a törvényszéken.

November 5. Városatyja választás Olasziban és Velenczén.

November 14. A halásztársulat értekezlete a vármegyeházán.

November 18. Sajtópör a törvényszéken.

* **A bibornok arczképe és a király.** A király Ő Felsege Budapesten vasárnap meglátogatta Benczur Gyula műtermét. A király megtekintette a műteremben készülő képeket s ezek között dr. *Schlauch* Lőri cz arczképét. Ő Eminenciája arczképére megjegyezte a király, hogy az arcz igen találó. Mikor a művész kijelentette, hogy ez csak vázlat, Ő Felsege így szólt:

— Pedig azt gondoltam, hogy a fej már egészen kész.
Nagy érdeklődéssel nézte a király a többi képeket is.

* **Királyi köszönet a pécsi püspöknek 100,000 forintos alapítványáért.** A hivatalos lap tegnapi száma élén közli a következő sorokat:

»Ő császári és apostoli királyi Felsege folyó évi szeptember 25-én Bécsben kelt legfelső elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy *Hetyey* Sámuel pécsi püspöknek amaz áldozatkészségéért, melylyel a püspöki joglyceum és az ottani római katolikus tanítóképző intézet alapítókének gyarapítására sajátjából százezer forintot ajánlott fel — különös elismerése tudtul adassék «

* **Örökimádas temploma.** B. e. Erzsébet királyné nevére a fővárosban emelendő örökimádas temploma érdekében országos mozgalom indult meg. A magyar nők mindenütt bizottságokat alakítanak és buzgalommal gyűjtik az adományokat. A csanádmezei bizottság *Dessewffy* Nándor csanádi megyés püspök védnöksége alatt készül megalakulni, elnöknője gróf *Czirák-Almásy* Erzsébet. E bizottság alakuló gyűlését f. hó 26-án tartja d. e. 11 órakor Makón a püspöki palotában.

* **A Szacsvey requiem.** Az akadémiai ifjusági egyetlek elnöksége az akadémiai hirdető táblán felszólítást tett közzé, a melyben az ifjuságot Szacsvey lelki üdvéért — a Barátok templomában ma d. e. 10 órakor — tartandó gyászmisszen testületileg való megjelenésre felhívja. Az előadások természetesen szünetelni fognak.

* **A Szacsvey requiem.** Az akadémiai ifjusági egyetlek elnöksége az akadémiai hirdető táblán felszólítást tett közzé, a melyben az ifjuságot Szacsvey lelki üdvéért — a Barátok templomában ma d. e. 10 órakor — tartandó gyászmisszen testületileg való megjelenésre felhívja. Az előadások természetesen szünetelni fognak.

* **A Szacsvey requiem.** Az akadémiai ifjusági egyetlek elnöksége az akadémiai hirdető táblán felszólítást tett közzé, a melyben az ifjuságot Szacsvey lelki üdvéért — a Barátok templomában ma d. e. 10 órakor — tartandó gyászmisszen testületileg való megjelenésre felhívja. Az előadások természetesen szünetelni fognak.

* **Megyei hírek. Uj telefonvonal.** Báró *Lipthay* Frigyes nagybirtokos Tamásdától Keményfokig 4000 méter hosszan telefon vezetéket óhajt építtetni. Építési engedélyért folyamodott a miniszterhez. — A nőipariskola segélye. Biharvármegye törvényhatósága a nagy-

váradai nőipariskolának 100 frt segélyt szavazott meg. A belügyminiszter a vármegye ezen határozatát jóváhagyta. **Megyebizottsági tag választás.** A sarkad-kereszturi választókerületben dr. *Kemény* Jenőt megyebizottsági taggá választották.

* **Stefánia főhercegnő házassága.** Bécsből jelentik: *Erzsébet* főhercegnőt, Stefánia özvegy trónörökösne leányát már a jövő évi márcziusban fogják nagykoruvá nyilvánítani. Egyes budapesti lapoknak az a híre, mint *Erzsébet* főhercegnőnek renunziációja már Budapesten megtörtént volna, valótlan. — A luxembourgai kastélyban pedig már nagyban csomagolnak, pakolnak . . .

* **Bizottsági ülések a városházán.** Nagyvárad város szépitési és közlekedési szakbizottsága október hó 25-én délután 3 órakor ülést tart a városházán. Tárgyalás és véleményes jelentésre kerülnek az uj egységárok s az azok alapján kiírandó pályázatok ügye, továbbá az ipari és terménybeli megrendelésekre vonatkozó szabályrendeletek.

* **A köztemetőkről szóló szabályrendelet.** A nagyváradai köztemetőkről alkottott szabályrendelet megjárta kétszer is a minisztert. A törvényhatóság többsége ugyanis belevet a szabályzatba hogy a felekezetek nem tarthatnak fenn temetőt. Ezt a törvényvel ellenkező rendelkezést a miniszter törölte, uj tárgyalás végett. A belügyminiszter tegnap jóváhagyva visszaküldte a szabályrendeletet.

* **Az uj Bazar vendéglő.** A szinkör udvarán levő Bazar épületet és telket, mint irtuk, *Weiszlovits* Adolf megvásárolta. A Bazar vendéglő helyisége részben a gróf *Bethlen*-házban van s így az eladás folytán megszűnik. Az uj tulajdonos mint halljuk, a színház udvarban nagy vendéglő épületet, emeltet a mostani czukrászda helyén.

* **Darányi miniszter és a vészfék.** Hétfőn a Pozsonyból jövő gyorsvonat szalonkocsijában utazott *Darányi* Ignác földmívelésügyi miniszter. A kocsiban erősen be volt fűtve és a miniszter *Párkány-Nána* közelében a tühetetlen melegen segíteni akarván, a gőz-kieresztlő készülék fogantyúját akarta meghuzni. Tévedésből a vészféket húzta meg. A jelzésre a gyorsvonat azonnal megállt és kitént, hogy a vészjelzés a szalonkocsiból eredt. — A miniszter kocsijába rohant a személyzet, megtudandó a baj okát. *Darányi* csodálkozó arczczal fogadta a berohanó személyzetet és ekkor kitént a tévedés. Kiváncsiak vagyunk, vajjon a miniszterre alkalmazták-e a szolgálati szabályzatot és megbüntetik-e a vészjel adásáért?!

* **Belefuladt a kutba.** Végzetes szerencsétlenség történt vasárnap este a szőlőhegyen, *Molnár* Lajos, az Agrária bank igazgatójának a szőlőjében. A szőlőben kint volt egy *Debreczeni* Julia nevű tizenhat éves cseléd leány, akinek az utóbbi időben igen gyakran volt orrvérzése. Így vasárnap este is megindult az orrávére s a leány kiment a kuthoz, azonban akkor, amidőn a vederből a vizet kiakarta önteni megcsuszott s a lány fejével belebukott a kutba. A pajtában levők hallották a leány sikoltását és segítségére is mentek, azonban amire kihuzták már halott volt. A leány halálját beszállították a bonczházba, hol ma délelőtt felbonczolják.

* **Elvi jelentőségű határozat.** A borhamisítások vizsgálata ügyében a belügyminiszter egy nagyváradai esettől kifolyólag elvi jelentőségű határozatot hozott. Kimondotta, hogy a borhamisítási ügyben felmerült eljárési és vegyvizsgálati költségek, az esetben, ha a vádlott ellen elmarasztaló határozat nem hozható, az államkincstárt terhelik.

Értekezlet a mentő intézmény ügyében. A vidéken alig ismerik a nagy fontosságát és jótéteményét a mentő egyesület intézményének. A vidéken bajos is mentő-egyesületet szervezni. A miniszter most a vidékre is kiterjeszteni akarja a mentő intézmény jótékonyosságát s november hó 12-ére értekezletet hívott egybe Budapestre. Ez értekezletre a miniszter meghívta a törhatóságokat, nagyobb ipartelepeket, gyárakat, hogy képviselőt küldjenek az értekezletre. Nagyvárad városa képviselőiben ifj. Rimler Károly főkapitány, dr. Baróthy Ákos v. főorvos, Busch Dávid v. főmérnök és Mezey Mihály tüzoltó főparancsnok vesznek részt az értekezleten.

* **Nem kell senkinek.** Az utszéli csárdák aranykora lejárt a vasutak építésével és a csendőrség szervezésével. Kipusztultak a futó helyárok s megcsappant a tengely-fuvarozás. Sok csárda áll üresen, kidőlt, bedőlt az oldala. Nagyvárad város két régi utszéli csárdája: a Wolfi- és Hágó-korcsma nem jutott még ilyen sorsra, de sokba is kerül a fenntartása és nem jövedelmez semmit. A város meg akar tőle szabadulni, de nem kerül rá revő. Ma ismét megpróbálják az elárverését a két korcsmanak. Nagyon bizonytalan, hogy lesz-e árverelő az ingatlanokra.

* **Berendelés.** Az igazságügyi miniszter a helybeli kir. táblánál megüresedett tanácsjegyző: állásra Tury Endre törvényszéki jegyzőt berendelte, kinek helyét a törvényszéknél Hermann Aladár jegyzővel töltötték be.

* **Drágul a posta.** A koronaérték-számítás kötelező életbeléptetésével bizonyos változások lesznek a postai tarifákban, avégből, hogy e tarifákat a nemzetközi postaforgalom díjtételeihez alkalmazzák. E változások következtében például az ajánlási díj, mely most még 10 krajczár, ezentul 25 fillér lesz, a levelezőlap ára 2 krajczár helyett 5 fillér, a külföldi levelek portója 10 krajczár helyett 25 fillér, a külföldi posta utalványok díja 10 krajczár helyett 25 fillér, a tértivevény ára szintén 10 krajczár helyett 25 fillér. Ellenben a nyomtatványok és áruminták portójánál némi mérséklés lesz, átlag egy fillér.

* **Művészet falun.** Molnár Árpád fővárosi festőművész, ki a miniszterium megbízásából a párisi kiállítás magyar osztálya számára népviseleteket fest, vasárnap a Nagyváradhoz közel fekvő Rontóra rándult ki, melynek román lakossága díszes viseletben jár. A festőművész Böhm György urad. erdőgondnok vendége volt s itt állította föl atelier-jét, ahol azután kaczagatóbbnál kaczagatóbb jelenetek játszódtak le a fölvételek elkészítésénél. A népviselet hordozói ugyanis csak nagy vonakodva és rábeszéléssel állottak a festő állvány elé, sőt egyáltalán nem is akartak jönni. Végre a szép ruhájú Bologán és Veres familia megemberelte magát és kirukkolt lefestetni magát, a mikor a festő megmagyarázta nekik, hogy ebben a festésben nincs semmi ördögi mesterség, sem igézet és nem akarja lelkeket foglyul ejteni.

Hamisított iskolai bizonyítvány.

— Saját tudósítónktól. —

A nagyvárad rendőrség tegnap érdekes átiratot kapott a helybeli polgári iskola igazgatóságától. Az átirat mellett egy hamisított iskolai bizonyítvány van, amelyet azért tettek át a rendőrséghez, hogy a hamisító ellen indítsák meg az eljárást.

Régen, évekkel ezelőtt Kiss Sándor és Szendrei Sándor együtt végezték a normát az egyik helybeli iskolában.

A két fiu igen jó barát volt s barátságuk megmaradt a későbbi időben is, azonban míg Kiss Sándor elvégezvén a normát, tovább tanult a polgáriban, Szendrei Sándor csak a normát végezte, ami után elment inasnak egy lakatoshoz, hol idő multával segéd lett.

Kiss Sándor pedig tanult tovább. Elvégezte előbb a polgárit, majd a tanító képezdét és tanító lett belőle s most tanító az egyik bihar-megyei faluban.

Szendreinek sokáig jó dolga volt, akadt mindig helye, szépen keresett is, meg is házasodott.

A tavaszon azonban rosszra fordult a dolga elkellett hagynia mesterét, önálló műhelyt nyitni nem tudott s hiába keresett mindenféle valami helyet — nem talált.

Egyszer azután megtudta azt, hogy a vasutnál egy állás van üresedésben, mire elhatározta, hogy pályázik, azonban az volt a baj, hogy az állásért pályázónak a negyedik polgárról bizonyítványt kellett felmutatni. Ilyen-nel pedig Szendrei nem bírt.

Ekkor arra határozta el magát Szendrei, hogy megkeríti a Kiss bizonyítványát. Elment tehát Réz Mihályhoz, a községi iskolák felügyelőjéhez, kinél magát Kiss Sándornak mutatta be, azután elmondta, hogy a polgári iskolát itt végezte, azonban a bizonyítványát elvesztette s mivel most arra szüksége volna, arról másolatot kért.

A másolatot Szendrei így természetesen megkapta s akkor a bizonyítványban a »Kiss«-re rá ragasztott egy okmánybélyeget, amelyen keresztül írta a Szendrei nevet s mivel mind a ketten Sándorok, a bizonyítvány rendben volt.

Hanem a bizonyítvány gyanusnak tűnt fel Aradon, a vasuti üzletvezetőségénél s azért áttették a bizonyítványt a helybeli polgári iskola igazgatóságához, ahol természetesen rögtön megállapították a hamisítást.

Igy aztán áttették az ügyet a rendőrséghez. Szendrei a hamisítást beismerte, azzal védekezik, hogy kenyér nélkül volt s azért követte el.

A rendőrség az ügyet áttette a járásbíró-sághoz s miután a törvény értelmében az ily nemű hamisítás, ha valaki azt azért követi el, hogy álláshoz jusson, csak kihágást képez s a maximum büntetése egy havi fogház!

Transzváli háboru.

London, okt. 23. White tábornoknak egy hivatalos távirata a következőket jelenti Elandslaagte bevételéről: A tulajdonképeni csata délután 3 $\frac{1}{2}$ órakor kezdődött. A búroknak rendkívül erős pozíciójuk volt a sziklás dombokon. A mi ágyunk az ellenségtől 4100 jardnyira lévő hegyháton helyezkedtek el. Az ellenség azonnal jó, de nem jól irányított ágyuzást kezdett. A gránátok jól robbantak szét a tüzérségi harc után, a mely a búr ágyuk elmulásával végződött, a gyalogság intézett rohamot a Devanshire-ezreddel az élén. Mialatt a devanshireiek a búrok balszárnyát megkerülték, az ágyuk, bár megszakításokkal, minden kedvező alkalommal újra megkezdték a tüzelést. A tüzérek nagy bátorsággal működtek. Heves harc után a gyalogság délután 6 $\frac{1}{2}$ órakor elfoglalta az ellenség hadállását. Az ellenség mindvégig bátran és kitartóan állta meg helyét az ágyuknál. Lovasságunk háromszor intézett rohamot jó sikerrel. Elfoglaltunk két ágyut és az egész tábornok. A búrok vesztesége igen nagy. Csapatunk elvették az ellenségtől az elfoglalt vonatot és kilencz angol foglyot. A mi részünkön a halottak és sebesültek száma körülbelül 160.

Fokváros, okt. 23. A búrok nagy távol-ságról ágyuzták Dundeet. Ágyuzásuk hatástalan.

London, okt. 23. A királynő 21-iki kelet-tel táviratot intézett a hadügyminiszterhez, a

a melyben azt mondja, hogy szíve vérzik a nagy veszteségek hírére. Ma is nagy sikert arattak, de a királynő attól tart, hogy ezt a sikert drágán vásárolták meg. A királynő azután kéri a minisztert, hogy az esetek hozzátartozói előtt fejezze ki benső részvétét és csodálkozását az esetek magatartása fölött.

Fokváros, okt. 23. Az a búr csapat, a mely tegnap a glencoei tábornokot megtámadta, főereje az északi hadoszlopban. Az angolok, a kik jó hadállásban elsáncolták magukat, Yule tábornok parancsnoksága alatt állottak. Schiel ezredet, a német önkéntes-csapat parancsnokát, Elandslaagte mellett elfogták.

Fokváros, okt. 23. Kock búr tábornok behalt sebeibe. Ahhoz a búr haderőhöz, a mely Elandslaagte mellett küzdött, tartozott a németalföldi, a német és a több idegen önkéntes csapat is.

Glencoe, okt. 23. Ma délután két órakor erős tüzelés kezdődött a tábor északnyugati részén.

Fokváros, okt. 23. A búrok Elandslaagte mellett igen nagy veszteséget szenvedtek, az angolok vesztesége hozzávetőleg körülbelül 100 ember. A búrok közül sokat elfogtak, köztük a megsebesült Kock tábornokot és Joubert tábornoknak egy öcsjét. A lovasság háromszor intézett rohamot a hátráló búrok ellen.

Páris, okt. 23. A Figaró mai számában Berthelot volt külügyminiszternek egy levelét közli, a melyben ez kijelenti, hogy 1896-ban a mikor külügyminiszter volt, Franciaország, Anglia és Németország között entente-ről Transzvált illetőleg nem volt szó. (M. T. Ir.)

EGYESÜLETEK.

A kath. kör ülése. A nagyvárad kath. kör választmánya holnap, szerdán, október hó 25-én este 6 órakor ülést tart a kör helyiségében.

Igazságszolgáltatás.

Hol van a felelős szerkesztő?

— Egy sajtóper tárgyalása. —

E hó első szerdájára volt kitzúve az a sajtóper, amelyet dr. Magdu Döme ügyvéd indított az Aradon megjelenő *Tribuna Populurui* felelős szerkesztője Russu Sirán Sándor ellen, a ki a lapjában egy Magdu Dömére nem épen hízegő cikket adott ki.

Ez ügyben a tárgyalás már ki is volt tűzve, ami azonban elmaradt, mert a vádlott eltávozott Aradról s az idézést így nem tudták neki kézbesíteni.

A törvényszék így megkereste a panaszost, hogy fenntartja-e továbbra is vádját, mire az a tegnapi napon felt leegy beadványban.

A panaszos ebben kijelenti, hogy a vádat továbbra is fentartja s mivel mint írja, biztos tudomása van arról, hogy a vádlott külföldre utazott s ott él s így az idézés neki újból sem lesz kézbesíthető, kéri az országos köröztetését elrendelni s az után a tárgyalást megtartani. Egyben kéri azt is, hogy miután egy lap sem lehet felelős szerkesztő nélkül, a *Tribuna Populurui* szerkesztője pedig távol van, kéri a lap beszüntetését elrendelni.

A törvényszék a legközelebb határoz ez ügyben.

S P O R T.

A atletikai club megnyitása.

Tegnap napon volt első összejövetele annak a lelkes csapatnak, mely célul tűzte ki maga elé a testedzés nemes passzját. Hetek óta gyűjtik aláírási iven a tagokat s a buzdító felszólításnak volt is eredménye, mert eddig félszáznál többen jelentkeztek. A lelkes csoport élén *Payka Dezső* p. ü. tiszviselő és *Hraball Ottó* törv. jegyző állanak. Előbbi különben országos hírű tornász s az ő vezetésével nagyot nyer az életre ébredt nagyváradai tornakör. Erre mutat legalább a tegnapi napon a nagyszámban megjelent tagok érdeklődése közt megnyitott tornaóra cycilus. Órák naponként este 6—7 óráig tartanak s a tagul jelentkezők még mindig szívesen fogadtatnak.

MULATSÁG.

A kath. legényegylet őszi mulatsága.

Igen kedélyesnek ígérkező mulatságra készül a helybeli legényegylet, mely a nyáron már megmutatta, hogy tud igazán sikerült, zavartalan jó kedvű, fesztelen mulatságot rendezni. Hogy ilyen lesz ez is, biztosan sejtjük már a következő, a megszokott sablonoktól eltérő meghívóból:

Motto: Páros élet a legszebb világon.

Mi jobb egy lakodalomnál?

Két lakodalom?

Igy gondolja a kath. legényegylet, miért is dupla lakodalomra hívja meg tisztelt vendégeit.

Hogy ez a két lakodalom hogyan jön ilyen kapóra, azt majd meglátják tisztelt vendégeink a mulatság alatt.

A lakodalom érdekes voltát eléggé bizonyítja az, hogy a XX-ik századból, a nők emancipációja utáni időből csíptük elő.

Az eljegyzésre, lakodalomra és az azt követő táncra hívjuk meg tisztelt vendégeinket.

A mulatság október hó 29-én vasárnap este fél 8 órakor kezdődik a »Zöldfa« szállodában. Családjegy három személyre 3 korona, személyjegy 1 korona 50 fillér. Jegy ellenőr *Karsay Dezső*. Pénztár rendező *Bereczky Géza*. Belépési ellenőr *Mayer Ödön*. Meghívó kívánatra előmutatandó.

Kezdetül adatik: *A csodafogadó*. Bohózat egy felvonásban. Irtá: *Radányi Aladár*. Személyek: *Arabella*, a csodafogadó tulajdonosa *Steininger Gizella*. Bendegúz, fia *Kendrella János*. Vilma, kereskedő *Nagy Mariska*. Árpád, fia *Barza Antal*. Katicza, pinczérléány *Papp Irénke*. Kamilla, borbélyleány *Kauczil Mariska*. Mihály, *Arabella* férje *Heizer Ferencz*. Szakács *Papp Ferencz*. Násznagy *Gál Mariska*. Első koszorus legény *Ács Gyula*.

Vőleányok: *Borsos Mariska*, *Pap Margit*, *Horváth Erzsébet*, *Zakar Etelka*, *Papp Erzsike*, *Virág Juliska*, *Kauczil Kornélia*. Koszorus legények, dalárda. Történik a jövő században, *Arabella* szállodájában. Rendező: *Radányi Aladár* joghallgató. A lakodalomra bekukkannak és a további mulatságra lefűföltetnek: Kisbíró: *Gál Piroška*. Szakács: *Papp Ferencz*. Jegyző: *Reckendor Ilona*. Kántor: *Pásztor Mariska*. Zsidó: *Pataki Bakter*; *Abella József*.

Világpósta: Postás leányok: *Bodnár Mariska*, *Nemes Mariska* és *Ilonka*, *Betnyák Margit*, *Bottó Giza*, *Gál Mariska*, *Joó Karolin*. Postások: *Kozár János*, *Lőrincz Vincze*, ifj. *Tóth Lajos*, *Veres János*. Táncrendező: *Barza Antal*. Zenerendező: *Sallay Ferencz*. Czenzorok: *Karsai Dezső*, *Papp Ferencz*, *Rottensteiner József*. Fodrásznő: *Tivadarné*.

Jegyek minden este előre válthatók az egy-let helyiségében (N.-Teleki-u. Janky-féle ház) és majdan a pénztárnál. Akik, különösen a polgárságból, meghívót nem kaptak volna ezideig, igen kérjük ezen kívánságukat az egylettel tudatni.

A kath. legényegylet.

Halestély. A »Nagyvárad Rétí Nép kör« folyó hó 29-én, vasárnap a saját helyiségében — cigányzene mellett — halestélyt tart, melyre a kör tagjai és barátai ezennel meghivatnak. A paprikás és rántott halat kitűnő szakácsné készíti; kedyderítő gyanánt házilag kezelt idei karczos szolgál. Kezdeté 7 órakor. Belépti-díj nincs.

A fodrászok mulatsága. Vasárnap tartották a fodrász segédek első kolon estélyüket a Zöldfa nagy termében. A négyeseket 30 pár táncolta. A jelen volt hölgyek közül a következőknek neveit sikerült följegyezni. Leányok: *Gotfried Jozefin*, *Keresztesi Mariska*, *Takáts Etelka*, *Madarász Erzsike*, *Valltner Blanka*, *Nagy Giza*, *Mocsáry Annuska*, *Bartha Irén*, *Zakar Róza*, *Demeter Jolánka*, *Szabó Mariska*, *Molnár Ilona*, *Szücs Irma*, *Lakatos Juliska*, *Klein Szeréna*, *Nagy Teruska*, *Veinberger Mariska*, *Major Etelka*, *Boesckay Erzsike*, *Horváth Piroška* stb. Asszonyok: *Gotfried Simonné*, *Keresztesi N.-né*, *Takáts N.-né*, *Madarász Józsefné*, *Valltner Károlyné*, özv. *Nagy N.-né*, *Klell Béláné*, *Künsztler Jánosné*, *Zakar Mihályné*, *Demeter Jánosné*, *Szabó Lászlóné*, *Szücs Ferenczné*, *Lakatos Mihályné*, *Klein Bernátné*, *Kurinszky Endréné*, *Major Ferenczné*, *Boesckay Józsefné*, *Horváth N.-né*, stb. Tudatja a rendezőség, hogy a következő vasárnap kolon estélyük nem lesz megtartva, mivel a kath. legényegylet szüreti ünnepélyét a Zöldfában tartja. Legközelebb november hó 5-én tartják a II-ik táncestélyt.

HIVATALOS.

A hadmentességi adók behajtása.

Nagyvárad város adóhivatalánál nyilvántartásban levő összes hadmentességi díj fizetők felhivatnak, miszerint ugy a f. 1899. évre kivetett, valamint netalán a múlt években hátralékban levő hadmentességi díjukat 8 nap alatt Nagyvárad városi adóhivatalpénztárába annál is inkább fizessék be, mivel ezen határidő lejárt után tartozásaik végrehajtás útján fognak behajtatni. Nagyváradon, 1899. október hó 23-án. Városi adóhivatal.

TAVIRATOK.

Személyi hir.

Bécs, okt. 23. *Clary gróf* tegnap este Budapestről visszaérkezett. (M. T. I.)

Szász Károly balesete.

Budapest, okt. 23. (Saj. tud. táv.) *Szász Károly* superintendens az akadémiai lépcsőházában hirtelen rosszullet következtében összeesett s lakására szállították.

A házszabályok revíziója.

Budapest, okt. 23. (Saj. tud. táv.) A házszabály bizottság ma befejezte tárgyalásait a megreformált házszabályok felett s csak a végleges szövegezés van hátra.

Csehországi zavargások.

Prága, okt. 23. Csehország minden részéből tüntetések hírei érkeznek. *Holleschanban* a tüntetők kifosztottak két zsidó üzletet, fölgyjítottak egy házat, megtámadták a csendőrséget, mely hármat a tüntetők közül agyonlőtt és többeket megsebesített. Erre katonaság lépett közbe, mely szétszórta a tüntetőket. (M. T. I.)

Megsonkitott szobrok.

Berlin, okt. 23. *Siegesalleban* a császár által *Medve Albert*, *I. Ottó*, *II. Otto*, *II. Albertnek* emelt szobrok hét mellék-alakját össze-vissza rongálták és csonkították. A vandalizmus nagy felháborodást keltett mindenütt. (M. T. I.)

A bécsi egyetemi tüntetések.

Bécs, okt. 23. *Hirn tanár* ma nem tart előadást. Hallgatói külön igazolványt kapnak. (M. Táv. Ir.)

Müller dr. emlékköve

Bécs, okt. 23. A közkórházban ma nagy részvét mellett ünnepélyesen leleplezték *Müller dr.-nak*, a most egy-éve hivatásának teljesítése közben pestisben elhunyt orvosnak emlékkövéi. Az emlékbeszédet *Nothnagel dr.* udvari tanácsos tartotta.

KÖZGAZDASÁG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántúl« eredeti távirata. —

Értéktőzsde.

Budapest, október 23.

Az irányzat csendes.

Osztrák hitel	— — — — —	368.1/2
Magyar hitel	— — — — —	372.3/4
Allamvasut	— — — — —	339.—
Rimamurányi	— — — — —	336.1/2
Magyar jelzalog	— — — — —	235.—
Salgótarjáni	— — — — —	341.—
Wagon-kölcsön	— — — — —	623.—
Villamosvasut	— — — — —	225.—
Magyar leszámítoló	— — — — —	251.1/2
Iparbank	— — — — —	104.25
Budapest közuti	— — — — —	404.50
Kereskedelmi	— — — — —	101.50
Délivasut	— — — — —	65.08

Határidők.

Budapest, október 23.

Gabona. Gyenge.

Buza októberre	— — — — —	8.12
Buza áprilisra	— — — — —	8.52
Uj tengeri	— — — — —	5.16
Rozs okt.	— — — — —	6.89
Zab okt.	— — — — —	5.34
Káposzta, repce, aug.	— — — — —	—

Készáru 25,000 mm. változatlan.

Bécs, október 23.

Érték. Javult.

Osztr. hitel	— — — — —	868.—
Magyar hitel	— — — — —	870.—
Allamvasut	— — — — —	328.—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1899. október 23-án.

Magyar aranyjradék 4%	— — — — —	115.85
Magyar koronajradék	— — — — —	95.—
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	— — — — —	119.50
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	— — — — —	99.—
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	— — — — —	118.75
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	— — — — —	94.—
Italmérsi jog megváltási kötvény	— — — — —	99.—
Horváth-szlavón földterhermentesítési kötvény	— — — — —	96.—
Magyar nyeresémsorsjegy-kölcsön	— — — — —	161.50
Tiszaszabályozás és szegedi sorsjegyek kölcsön	— — — — —	137.—
Osztrák járadék papirban	— — — — —	99.30
Osztrák járadék ezüstben	— — — — —	99.15
Osztrák járadék aranyban	— — — — —	117.—
Osztrák korona járadék	— — — — —	99.50
Osztrák államsorsjegyek	— — — — —	134.50
Osztrák magyar bankrészevény	— — — — —	905.—
Magyar hitelbankrészevény	— — — — —	367.75
Osztrák hitelintézeti részevény	— — — — —	368.—
Párisi vista	— — — — —	328.25
20 frankos arany (Napoleon'd'or)	— — — — —	9.57
Németbirodalmi márka	— — — — —	120.70
London vista	— — — — —	47.80
20 márkás arany	— — — — —	11.77

A szerkesztőért felelős.

Dr. VUCSKICS GYULA.

1442 szám
1899.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött bir. végrehajtó ezennel közhírré teszi, hogy a nagyváradvidéki kir. járásbírósnak 1899. évi V. 704/1 sz. végzése folytán Dr. Lázár Aurél nagyvárad lakos felperes részére Barna Péter és Luka Péter pelbárhidai alperesek ellen 240 frt követelés s jár. erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás folytán alperesektől lefoglalt és 794 frtra becsült ingóságokra a nagyvárad kir. járásbírósnak 1899. évi V. 704/2 sz. végzésével a további eljárás elrendeltétvén, annak az alap és felülfoglaltatott követelése erejéig is, amennyiben azok kielégítési jogot nyertek volna, Pelbárhida községben alperesek lakásán leendő megtartása határidőül **1899. évi október hó 26-ik napjának délelőtti 10 órája** kitűzetik, amikor a bíróság lefoglalt sertések, hombár, szekér, lovak, rosta, buza, kétszeres tengeri és bükkönyös zab a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés mellett, szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni.

Felhívhatnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégítéshez jogot tartanak, amennyiben részükre a foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, hogy elsőbbségi jelenségeiket az árverés megkezdéseig alulirt kiküldöttnél írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni el ne mulasszák, mert különben csak a vételár fölöslegére fognak utaltatni.

Kelt Nagyvárad, 1899. évi október hó 12-ik napján.

Bosnyák Gergely.
kir. bir. végrehajtó.

Zártszék 1—3-ik sorig számozva 1 frt.

HENRY CIRCUS

Nagyváradon, a Nagy-piacz-téren.

Kedden október hó 24-én este 8 órakor

1-ső Nagy Clown
és komikus előadás

Mottó: Ki meretni akar az ma jöjjön a circusba

Humorisztikus műsor.

UJ! SENZATIO UJ!

Uj! Az óriás Elefánt Blondin Uj!

Nunius szürkő csödrrel a magas iskolában idomítva

Monsieur Charles Loisset által.

UJ SENZACZIO UJ

Itt először

50 BOHOCZ 50

hölgyek és urak

Az ifju lovarművész nő

Miss Henrietta fellépte

A budapesti közönség kedvence.

COCCOÉS Ardinó

Komikus Akrobata paródia

Medve és elő őr

Komikus jelenet előadja több ur és hölgy

Alexander bohóc új ötleteivel

The 4 Paoli jeles Akrobata csoport

Mr. Barker

Dummer August

kutya Circussával

Táncz betétek a balet kartól

ezenkívül fellépte a legkiválóbb művész csoportnak

Pénztárnyitás 7 órakor. Kezdeté 8 órakor.

Helyárok: Zártszék 1—3-ik sorig számozva 1 frt. I. hely 80 kr., II. hely 50kr., karzat 25 kr. Katonák őrmestertől lefelé és gyermekek 10 éven alul vasár- és ünnepnapok kivételével fizetnek: Helyárok: Zártszéken 60 kr., II. hely 30kr., karzat 20 kr.

Részletes műsor 10 krért este a jegyszédknél kapható.

Naponta kivétel nélkül este 8 órakor, ünnep és vasárnapokon délután 4 és este 8 órakor leendő előadás. — Jegyek valamennyi ülőhelyre előre válthatók délelőtt 10 órától délután 6-ig Pauker Dániel papirkereskedésében a Szent László-téren.

A nappali pénztár délelőtt 11 órától délután 1-ig és este 7 órától az előadás végéig lesz nyitva.

— Naponta változatos műsor. —

Holnap nagy előadás.

Szamos látogatásért esd

mély tisztelettel

Henry,

tulajdonos és igazgató.

VASUTI MENETREND.

Érvényes 1899. évi október 1-től.

Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.						Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.						Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.								
	ind.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		ind.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	V. v.		ind.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	T. v.
Kolozsvár	ind.	11 01	5 23	7 00	6 13	—	Budapest	ind.	9 15	1 55	5 45	8 30	—	P.-Ladány	ind.	5 25	1 24	4 06	2 29	6 05
B.-Hunyad	>	12 20	6 40	8 37	7 55	—	Nagykátá	>	10 20	3 00	7 54	10 16	—	Debreczen	>	6 46	3 —	5 22	3 56	8 20
Csucsá	>	12 52	7 09	9 19	8 37	4 49	Szolnok	>	11 19	3 56	9 27	11 31	—	Érm.-nályfalva ér.	>	7 29	4 01	6 35	4 58	9 47
Bucsa	>	—	—	9 33	8 52	5 13	P.-Ladány	>	12 55	5 28	11 53	2 00	5 00	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.						
Brátka	>	—	—	9 50	9 11	5 38	Báránd	>	—	—	12 07	2 12	5 17	Sz. v. Sz. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
Rév	>	1 34	7 47	10 08	9 32	6 13	Sáp	>	† 1 17	† 5 48	12 24	2 27	5 38	Érmihályfalva ind.	6 36	11 09	5 27	9 14	8 15	
Élesd	>	† 1 48	† 7 59	10 25	9 49	6 42	B.-Ujfalu	>	1 33	6 03	12 46	2 47	6 04	Debreczen >	3 37	12 36	8 15	10 27	9 01	
Mező-Telegd	>	2 01	8 11	10 42	10 07	7 10	M.-Peterd	>	—	—	1 00	3 00	6 21	P.-Ladány ér.	5 13	1 45	9 45	11 28	9 48	
F.-Vásárhely	>	—	—	11 01	10 27	7 38	M.-Keresztes	>	—	—	1 14	3 12	6 37	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés—Debreczen—Nagy-Léta						
Várad-Velenceze	>	2 25	8 32	11 10	10 37	7 51	Bors	>	—	—	1 28	3 25	6 56	V. v. V. v. V. v. V. v.						
Nagyvárad ér.	2 31	8 38	11 17	10 44	8 —	Püspöki	>	—	—	1 36	3 32	7 08	Debreczen i.	8 35	4 21	Nagy-Léta-	5 25	1 05		
Nagyvárad ind.	2 38	8 43	11 32	11 04	2 22	Nagyvárad ér.	2 11	6 39	1 48	3 42	7 22	Sáránd >	9 28	5 06	Vértés ind.	—	—			
Püspöki >	—	8 51	11 42	11 14	2 37	Nagyvárad ind.	2 18	6 46	2 06	3 58	12 20	H.-Bagos >	9 41	5 17	M.-Pályi >	5 47	1 30			
Bors >	—	—	11 50	11 22	2 48	V.-Velenceze >	2 24	—	2 30	4 05	12 29	H.-Pályi >	10 05	5 41	H.-Pályi >	6 03	1 48			
Mező-keresztes >	—	—	12 03	11 37	3 20	F.-Vásárhely >	2 50	7 15	3 03	4 38	1 15	M.-Pályi >	10 20	5 55	H.-Bagos >	6 18	2 05			
Mező-Peterd >	—	—	12 15	11 50	3 38	M.-Telegd >	† 3 04	† 7 28	3 21	4 56	1 43	N.-Léta-	—	—	Sáránd >	6 40	2 29			
B.-Ujfalu >	3 18	9 23	12 29	12 05	4 16	Élesd >	† 3 33	† 9 38	3 45	5 20	2 21	Vértés ér.	10 43	6 15	Debreczen é.	7 18	3 13			
Sáp >	† 3 33	† 9 38	12 47	12 25	4 49	Rév >	—	—	4 06	5 43	2 57	Sáránd—Derecske. Derecske—Sáránd.								
Báránd >	—	—	1 01	12 41	5 13	Brátka >	—	—	4 27	6 04	3 26	Sáránd ind.	9 38	5 16	Derecske ind.	6 00	1 04			
P.-Ladány >	4 03	10 06	1 34	1 19	5 31	Bucsa >	—	—	4 46	6 31	4 00	Derecske ér.	9 57	5 35	Sáránd ér.	6 20	2 69			
Szolnok >	5 39	11 44	3 35	3 37	—	Csucsá >	4 16	8 37	4 53	6 31	4 00									
Nagy-Kátá >	6 34	12 41	4 45	5 07	—	B.-Hunyad >	4 52	9 08	5 32	7 16	4 55									
Budapest ér.	7 50	01 50	6 20	7 10	—	Kolozsvár ér.	5 55	10 08	6 59	8 33	7 04									

† A vonatok közlekedési ideje közép-európai idő szerint van kitüntetve. — A vastagabb számok este 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli dőt jelentik. A *-gal jelzettekfeltételes megálló .helyek